

האם יש למרכז הישראלי סיפור?

מאת האלוף (מיל') גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 1,130, ה' 2 באפריל 2019

תקציר: למדינת ישראל והמפעל הציוני הנאבקים מעל מאה שנים על עצם היכולת להתקיים חייב להיות סיפור יהודי-ישראלי עדכני שמעניק תוכן ומשמעות למצוקת הקיום מתוך מאבק מתמיד, דווקא כאן בארץ חמדת אבות. בהתכנסות למרכז המפה הפוליטית, הסיפור הזה הולך לאיבוד.

רוב הישראלים בוחרים להימצא במרכז המפה הפוליטית. מיכאל ביטון, ממנהיגי מפלגת חוסן לישראל, נוהג לציין כי 80% מהחברה הישראלית מסכימים ברוב הנושאים המרכזיים שעל סדר היום.

לדברי יאיר לפיד, "אם המרכז יצליח לגרום לבוחרים לחשוב על הבחירות כעל מאבק בין האידיאולוגיות של העבר לפרקטיקה של העתיד, במלחמתם של האנשים האחרים בחסרי האחריות - הוא ינצח." כאן נעוץ הדיון לגבי בשורת המרכז: האם מטעני משמעות אידיאולוגית ציונית על המחלוקות הכרוכות בהם הם רק נטל מן העבר?

את המחלוקת מחוללות שתי קבוצות הקצה שלא וויתרו על חלומן - חלום השלום מצד אחד, וחלום גאולת העם והארץ ממצד שני. לקבוצות אלה יש סיפור שהעניק למאה שנות המאבק הציוני תוכן ומשמעות. האם לבשורת המרכז בהסטת החלומות הגדולים לשוליים יש סיפור ממשי או רק הצטמצמות לענייני ה"כאן ועכשיו", כך שהיאווש יהיה יותר נוח. כמו בזוגיות יציבה ומשמימה שוויתרה על תשוקה, אהבה וחלומות גדולים.

במגמת ההתכנסות למרכז המפה הפוליטית, כמו בבשורת בני גנץ בדבר "איחוי שסעים", חבוי פוטנציאל איום על קבוצות המבקשות משמעות מעבר לנורמליות הממוקדת במצוקות ה"כאן ועכשיו". בסדר יום נורמלי שכזה לא נותר מקום לדרכו המנהיגותית של דוד בן-גוריון שגם לאחר קום המדינה חזר והדגיש כי "למדינת ישראל ייעוד מיוחד. כל מדינה חייבת לדאוג לשלומם לרווחתם והתקדמותם של תושביה. מדינתנו מצווה גם על כך, אבל אין זה העיקר. מגמתה העליונה של מדינת ישראל היא גאולת ישראל קיבוץ גלויות". בגישה כזו התובעת סיפור של ייעוד ויחוד טמון ה"מוקש" שמגמת ההתכנסות למרכז מבקשת לעקוף.

בסופו של דבר, איזו תשובה יכולה בשורת המרכז לתת לשאלת היסוד לגבי המשך הקיום היהודי/ישראלי דווקא כאן, לפתחו של הר געש פעיל, בעוד שבמרחב הגלובלי, בברלין או בקליפורניה, יש אפשרויות נוחות ובטוחות יותר.

אם הצדקת המאבק הקיומי היומיומי מסתכמת בהענקת מקלט בטוח ליהודים נרדפים במדינת חוק דמוקרטית ומתוקנת שכיף לחיות בה, ללא ייעוד יהודי ייחודי, ניתן בהחלט לשאול לשם מה? האם כל הדם שנשפך במאבק המתמשך מוצדק אך ורק לשמירת קיומה של עוד מדינה מתוקנת לצד אלה הקיימות זה מכבר?

אין זה מקרה שנאומיהם של בני גנץ ויאיר לפיד בעת הצגת איחוד מפלגותיהם מתחילים בשואה, בבית הדירות בגטו בודפשט שם שהו יחדיו אביו של לפיד ואמו של גנץ. כאילו שההיסטוריה שלנו מתחילה ברגע המכונן של הקמת המדינה בתש"ח וקצת לפני כן בגטו בודפשט. מבלי לחזור לימי השואה, לבשורת המרכז המתמקדת בהסכמות על ענייני היומיום, אין סיפור לקיומנו דווקא כאן. כל סיפור אחר יחייב בירור עומק הכרוך במחלוקות.

בשלט חוצות מכריז גנץ "אני לא מוכן שיחיה כאן דור שלם ללא תקווה". לאיזה תקווה מכוונת בשורת המרכז? על התקווה על פי משה דיין סיפרה בתו יעל: "האדמה והחרב היו בעיניו המרכיבים ההכרחיים של הקיום... על כולנו נגזר לעבוד את האדמה ולהילחם ואת זאת נצווה לילדינו". על פי משנה זו, התקווה היא שהישראלים ימשיכו לאחוז בחרב ויצליחו להוריש את המדינה לילדיהם. על הקושי שבהשלמה עם צוואת אביה כתבה יעל דיין: "הייתה לי תחושה של גירוש האדם מגן עדן".

בהיותי מפקד המכללה לביטחון לאומי, בדיון בשאלה לגבי תכלית חיי האדם והצורך של חברה אנושית במשמעות שמעבר לסיפוק הנאות החיים, הייתי מציג בכיתה את הסרט הידוע מלך האריות. סימבה האריה המתבגר נמלט ממקום הולדתו מפני הדוד שביקש להורגו. במהלך המנוסה מצא מקלט בטוח שכולו תענוגות - "אקונה מטטה". למרות זאת, ברגע מכונן אחד החליט לשוב למולדתו ולעזוב הכל. היה זה רגע של התגלות: בשמיעת קול אביו מהדהד משמייים - "סימבה שכחת מי אתה!". בהתמסרות לציווי האב, בנטילת אחריות למאבק על שחרור בית אביו משלטון עריץ, לא חוסר תקווה ומצוקת חסך הניעו אותו. להפך, הייתה זו תקווה אחרת - חובת שליחות ותודעת יעוד.

למדינת ישראל והמפעל הציוני הנאבקים מעל מאה שנים על עצם היכולת להתקיים חייב להיות סיפור יהודי-ישראלי עדכני שמעניק תוכן ומשמעות למצוקת הקיום מתוך מאבק מתמיד, דווקא כאן בארץ חמדת אבות. בהתכנסות למרכז המפה הפוליטית, הסיפור הזה הולך לאיבוד.

גרסה מוקדמת של מאמר זה התפרסמה בליברל במרץ 2019.

**אלוף (מיל') גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושתיים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.*